

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o vplyve kontinuálneho vzdelávania na kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu v základných školách, v školskom roku 2016/2017.

Vplyv kontinuálneho vzdelávania na kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu v základných školách v školskom roku 2016/2017 školskí inšpektori sledovali počas výkonu komplexných inšpekcií v **108** základných školách (ďalej ZŠ). Z toho v **101** štátnych, **5** cirkevných a v **2** súkromných. S vyučovacím jazykom slovenským bolo **95** a s vyučovacím jazykom maďarským **13** škôl.

Ročný plán kontinuálneho vzdelávania (ďalej KV) bol vypracovaný takmer vo všetkých kontrolovaných ZŠ v súlade so zámermi uvádzanými v školskom vzdelávacom programe. Riaditelia škôl vo väčšine subjektov podporovali odborný rast pedagogických zamestnancov, umožňovali im zúčastňovať sa rôznych foriem vzdelávania organizovaných vzdelávacími organizáciami prostredníctvom akreditovaných študijných programov alebo projektov.

Na získanie aktuálnych údajov o KV bol zadávaný dotazník, ktorý vyplnilo 2 229 pedagogických zamestnancov, z nich 58,82 % uviedlo, že absolvovalo prvú, 17,14 % aj druhú atestáciu. Podľa výsledkov dotazníka sa v ostatných dvoch rokoch 57,83 % pedagógov zúčastnilo niektorej z foriem KV. Učitelia označili ako najčastejšieho poskytovateľa KV Metodicko-pedagogické centrum (1 019), v nižšom počte iné organizácie (812), školy (154), vysoké školy (121) a v najnižšom počte cirkvi alebo náboženské spoločnosti (7).

Pedagogickí zamestnanci najčastejšie absolvovali (tabuľka č. 1) aktualizáciu a inovačné vzdelávania, začínajúci učitelia adaptačné vzdelávania, špecializačné vzdelávania a vedúci pedagogickí pracovníci funkčné alebo inovačné funkčné vzdelávania.

Tabuľka č. 1: Formy KV a počet pedagogických zamestnancov, ktorí absolvovali KV

Formy KV	Počet pedagogických zamestnancov, ktorí absolvovali KV	Percento (%)
Adaptačné vzdelávanie	152	6,82 %
Aktualizačné vzdelávanie	831	37,28 %
Inovačné vzdelávanie	717	32,17 %
Funkčné alebo funkčné inovačné vzdelávanie	116	5,20 %
Špecializačné vzdelávanie	120	5,38 %

Podľa zamerania na rozvoj pedagogických a odborných kompetencií za najčastejšie absolvované vzdelávania oslovení učitelia uvádzali vzdelávania orientované na ciele, metódy a formy práce a prácu s interaktívnou tabuľkou (ďalej IT). V nižšom počte ukončili respondenti vzdelávania orientované na tvorbu testov, na tvorbu softvéru, resp. prácu so špecifickými softvérmi, na tvorbu učebných textov, na diagnostiku učebných štýlov žiakov a na spôsoby hodnotenia výkonov žiakov. Vzdelávanie orientované na tvorbu učebných osnov absolvovalo najmenej učiteľov. Vzdelávanie týkajúce sa rozvoja odborných kompetencií mimo aprobačných predmetov absolvovalo 319 pedagogických zamestnancov (sociálny dialóg, rodová rovnosť a partnerstvo v Európe a vo svete, anglický jazyk, slovenský jazyk a literatúra, elektronické trhovisko, elektronická schránka, výskumne ladená koncepcia technického vzdelávania pre 1. stupeň, florbal, plávanie, využitie školského informačného systému, lyžiarsky výcvik, elektronizácia a IT, finančná gramotnosť, multimediálne využitie tabletu, interkultúrne spolužitie menšín v regiónoch, programovanie, snowboardingový kurz, zjazdové lyžovanie, Baltik, spolupráca školy a rodiny z marginalizovaných rómskych komunit). Absolvovanie vzdelávania iného zamerania v dotazníku uviedlo 437 učiteľov ZŠ. Väčšinou súviselo s realizáciou prierezových tém, s ich aprobáciou, alebo s ich pracovným

zaradením výchovného poradcu, špeciálneho pedagóga alebo koordinátora niektorej z oblastí výchovy a iné. Taktiež sa pedagógovia zúčastňovali vzdelávaní, prostredníctvom ktorých získavali kompetencie v oblasti vlastného osobnostného a profesionálneho rozvoja a vzdelávaní špecifického zamerania (tabuľka č. 2). Žiadnu z foriem KV v ostatných 2 rokoch neabsolvovalo 940 (42,17 %) oslovených pedagogických zamestnancov.

Tabuľka č. 2: Prehľad absolvovaného vzdelávania oslovených pedagogických zamestnancov

Počet oslovených pedagogických zamestnancov	2 229
Počet pedagogických zamestnancov, ktorí absolvovali v ostatných dvoch rokoch niektorú z foriem kontinuálneho vzdelávania	1 289
Vzdelávanie orientované na ciele, metódy a formy práce	508
Vzdelávanie orientované na spôsoby hodnotenia výkonov žiakov	105
Vzdelávanie orientované na diagnostiku učebných štýlov žiakov	121
Vzdelávanie orientované na tvorbu testov	221
Vzdelávanie orientované na tvorbu učebných osnov	66
Vzdelávanie orientované na tvorbu učebných textov	152
Vzdelávanie orientované na tvorbu softvéru, resp. prácu so špecifickými softvérmi	162
Vzdelávanie orientované na prácu s interaktívnou tabuľou	385
Vzdelávanie iného zamerania	422
Počet pedagogických zamestnancov, ktorí neabsolvovali v ostatných dvoch rokoch niektorú z foriem kontinuálneho vzdelávania	940

V rámci mobility učiteľov v nadväznosti na nové trendy vo vzdelávaní a nové technológie sa stáží v zahraničí zúčastnilo 98 učiteľov. Cieľom absolvovaných stáží bolo zdokonaľovanie sa v cudzích jazykoch a najmä metodika a kreatívna metodológia vyučovania cudzích jazykov, práca s textom (projekty Erasmus, Erasmus+; stáže anglického jazyka pre európskych učiteľov primárneho vzdelávania, zavádzania metód CLIL do vyučovacieho procesu, využívania inovačných foriem, metód a informačno-komunikačných technológií (ďalej IKT) vo vyučovaní anglického jazyka, projekt Comenius s cieľom vypracovať príručku na tému Porekadlá a príslovia vo vyučovaní cudzích jazykov). V rámci projektu Comenius Regio (nadviazanie dlhodobej spolupráce medzi Moravsko-sliezskym a Banskobystrickým krajom) pedagógovia všeobecno-vzdelávacích predmetov získavali poznatky v oblasti vzdelávania pre udržateľný rozvoj, environmentálneho vzdelávania a výchovy a osvetu so špeciálnym zameraním pre nadaných žiakov. Zapojením do projektu z programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce Živá učebnica, sa učiteľka¹ zúčastnila stáže vo Švajčiarsku, cieľom ktorej bolo vytvorenie inovatívneho systému príbehového vzdelávania. Stáž v Ruskej federácii so zameraním na zdokonaľovanie jazykových zručností učiteľov ruského jazyka a poznávanie kultúry krajiny absolvovala jedna² učiteľka. Učiteľ³ nemeckého jazyka absolvoval stáž na Univerzite Eberhard Karls Universität v nemeckom meste Tübingen, so zameraním na rozšírenie znalostí o nové informácie v oblasti použitia nemeckého jazyka v praxi. Stáž bola zameraná na rozvoj projektových úloh a obohatená o exkurzie a pobyty v rôznych mestách. Ďalší učiteľ⁴ sa zúčastnil dvoch zahraničných stáží. Letnej eTwinningovej dielne v juhočeskom meste Tábor a výročnej eTwinningovej konferencie v Aténach. Pracoval s programom eTwinning –zdokonalil si zručnosti pri ovládaní technickej (nový eTwinning Live, TwinSpace), metodickéj a pedagogickej stránky tvorby projektov a zoznámil sa aj s ďalšími online IKT nástrojmi (Web 2.0, 3.0). Výročná eTwinningová konferencia v Aténach sa zaoberala atmosférou starovekej gréckej histórie a diskurzom moderných technológií, využívaných pri utváraní a rozvíjaní občianskeho povedomia v edukácii 21. storočia.

¹ Súkromná základná škola BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica

² Základná škola s materskou školou Karola Rapoša, Pionierska 4, Brezno

³ Súkromná základná škola, Slobody 1, Košice

⁴ Základná škola s materskou školou, Školská 16, Markušovce;

Prostredníctvom projektu „Záleží na každom dieťati“ sa jedna učiteľka⁵ zúčastnila výmenného pobytu vo Veľkej Británii v meste Leicester. Zámerom bolo odovzdať skúsenosti pedagogických zamestnancov s implementáciou inkluzívneho vzdelávania na Slovensku.

Výber vzdelávania bol podľa výsledkov dotazníka u väčšiny respondentov v najväčšej miere (63,71 %) podmienený cieľavedomým prepojením na vzdelávacie potreby školy a učiteľa, čím sa v prevažnej miere potvrdilo akceptovanie profilácie a potrieb škôl ako aj osobnostného rozvoja jednotlivcov pri plánovaní KV pedagogických zamestnancov. Dostupnosťou a šírkou ponuky svoj záujem pri výbere vzdelávania podmieňovalo 35,71 % respondentov. Počet získaných kreditov bol rozhodujúci pri výbere vzdelávania pre 24,36 % pedagogických zamestnancov.

Z celkového počtu respondentov, ktorí sa zúčastnili rôznych foriem KV, väčšina z nich prezentovala na pôde ZŠ získané vedomosti a nové informácie členom metodických združení alebo predmetových komisií. Najčastejším spôsobom prenosu informácií bola ústna forma – verbálna informácia.

Zistenia ŠŠI potvrdili, že len tretina respondentov tieto poznatky uplatnila v priebehu hospitovaných hodín. Na väčšine sledovaných vyučovacích hodín naďalej prevládali v ZŠ tradičné formy a metódy práce. Inovatívne prístupy sa objavili na menej ako polovici hospitovaných hodín. Medzi najslabšie rozvíjané kompetencie žiakov patrilo rozvíjanie digitálnych zručností, rozvoj kritického a hodnotiaceho myslenia, rozvíjanie vzájomnej spolupráce a komunikácie žiakov v tímovej práci. Hodnotenie hospitovaných hodín len čiastočne potvrdilo prepájanie nových poznatkov a kompetencií získaných na KV a uplatňovaní nových trendov vo vyučovaní a prínose absolvovaných vzdelávacích aktivít pre každodennú prácu učiteľov.

Z celkového počtu (2 229) oslovených učiteľov 53,92 % považovala formy a zameranie KV za prínosné pre svoju výchovno-vzdelávaciu činnosť, 35,07 % za veľmi prínosné a 10,55 % za čiastočne prínosné. Malá skupina respondentov (0,47 %) uviedla, že vzdelávanie nespĺnilo ich očakávanie, prínosná bola len časť vzdelávaní, súčasné ponuky a formy vzdelávania nepotrebujú, nevidia možnosť využitia získaných poznatkov v praxi.

Iné zistenia

Učiteľ z projektu Teach for Slovakia pôsobiaci v kontrolovanej ZŠ⁶ sa zúčastnil zahraničnej stáže vo Washingtone D.C pri príležitosti 25. výročia založenia programu Teach for America, ktorý je so svojimi viac ako 30 000 absolventmi dôležitým transformačným činiteľom na poli vzdelávania v USA. V rámci podujatia mal možnosť absolvovať viacero prednášok a seminárov týkajúcich sa úspešných školských reforiem v rôznych krajinách od Európy po Kanadu, či mentoring učiteľov, získal cenné informácie o aktivitách a fungovaní občianskych, školských a rodičovských združení, ktorých účelom bolo poskytovanie excelentného vzdelávania aj v podmienkach náročnej socioekonomickej deprivácie. Súčasťou stáže bola návšteva tzv. "charterovej" školy KIPP D.C., ktorá poskytovala vzdelávanie žiakom z problémových komunit, z toho 25 % žiakov bolo so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Po návrate zorganizoval prezentáciu pre kolegov a kolegyné v škole, po ktorej diskutovali o možnosti uplatniteľnosti jednotlivých procesov a systémov z KIPP D.C. v podmienkach ZŠ a slovenského školstva.

Záver

Štátna školská inšpekcia pri zisťovaní vplyvu KV na úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu zistila, že zo všetkých respondentov viac ako polovica – 57,83 % opýtaných pedagogických zamestnancov – v kontrolovaných ZŠ absolvovala v ostatných dvoch rokoch viac ako jednu z foriem KV, ale len 4,40 % z nich sa zúčastnilo zahraničnej stáže v rámci mobility pedagogických zamestnancov. Na základe hospitačnej činnosti počas komplexných

⁵ Základná škola s materskou školou, Podskalka 58

⁶ Základná škola s materskou školou, Školská 16, Markušovce

inšpekcií bolo zistené, že vo výchovno-vzdelávacom procese naďalej prevládali tradičné metódy a formy práce. Učitelia zväčša volili reprodukčné metódy zamerané na zapamätanie, pochopenie a aplikáciu učiva.

Z organizačných foriem si zväčša vybrali frontálnu alebo individuálnu prácu, nedostatkom bolo nepodporovanie vzájomnej komunikácie a spolupráce v skupinách. Takúto formu využívali učitelia na svojich hodinách v menšej miere. Efektívne a zážitkové metódy zamerané na pomoc žiakom nadobúdať kľúčové kompetencie neboli využívané v dostatočnej miere. Na sledovaných hodinách ich využila len tretina vyučujúcich. Z inšpekčných zistení vyplynulo, že na väčšine hospitovaných hodín boli žiaci oboznámení s výchovno-vzdelávacími cieľmi, ale nie vždy komplexne. Často absentovalo formulovanie afektívnych cieľov, čo bolo jednou z príčin nižšej úrovne formovania osobnosti žiaka prostredníctvom želateľných hodnotových postojov. Vzdelávanie učiteľov v oblasti cieľov sa pozitívne prejavilo jedine v čiastočne premyslenom priebežnom aj záverečnom zisťovaní ich plnenia. Úroveň odborných kompetencií si učitelia najviac zvyšovali vzdelávaním v oblasti práce s interaktívnou tabuľou. K zmysluplnej práci s prostriedkami IKT, k osvojovaniu a upevňovaniu digitálnych zručností boli však žiaci vedení len na tretine hodín.

V menšej miere sa pedagogickí zamestnanci zúčastňovali vzdelávania zameraného na rôzne spôsoby hodnotenia. Absencia tohto vzdelávania sa prejavila v nižšej úrovni rozvíjania hodnotiacich zručností žiakov (hodnotenie svojich výkonov, výkonov spolužiakov) a v málo využívanom hodnotení žiakov klasifikáciou (hodnotenie nebolo výsledkom komplexného hodnotenia výkonu žiaka).

Učitelia využili aj ponuku vzdelávania v diagnostike rozdielnych učebných štýlov žiakov, no na sledovaných hodinách bol uplatňovaný diferencovaný prístup a rešpektovanie rozdielnych vzdelávacích schopností žiakov v bežných triedach len asi na tretine hodín. Najčastejším poskytovateľom KV boli Metodicko-pedagogické centrum. Ročný plán KV mali školy vypracovaný v súlade s profiláciou školy.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- vytvárať pedagogickým zamestnancom podmienky pre absolvovanie kontinuálneho vzdelávania
- zamerať kontrolnú činnosť vedúcich zamestnancov škôl na overovanie využívania poznatkov získaných v KV v priamej výchovno-vzdelávacej činnosti s cieľom zvyšovania kvality školy
- zabezpečiť výmenu pedagogických skúseností z absolvovaných vzdelávaní aktivizujúcimi formami a metódami s cieľom inovovať výchovno-vzdelávací proces školy
- identifikovať skutočné vzdelávacie potreby učiteľov

Metodicko-pedagogickému centru

- akceptovať v ročnom pláne vzdelávacích aktivít požiadavky a návrhy na vzdelávanie pedagógov zo strany základných škôl
- zaradiť do plánu vzdelávacích aktivít špecializačné vzdelávanie zamerané na zvýšenie odbornosti vyučovania predmetov technika a informatická výchova
- zabezpečiť vzdelávanie učiteľov zamerané na rozpoznávanie a rešpektovanie preferovaných učebných štýlov jednotlivcov v edukačnom procese a zamerané na nevyhnutnosť podporovať u žiakov schopnosť vytvárať vlastné metakognitívne stratégie